

Vlaams
Parlement

ingediend op **743** (2015-2016) – Nr. 3
27 september 2016 (2016-2017)

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Cathy Coudyser en Yamila Idrissi

over de nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister Sven Gatz

**Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking
in Vlaanderen. Een langetermijnvisie voor cultureel
erfgoed en cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen**

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Ann Soete, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Herman Wynants;

Caroline Bastiaens, Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Kathleen Krekels, Bart Nevens, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Manuela Van Werde, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Tine Soens;

Imade Annouri.

Documenten in het dossier:

743 (2015-2016) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering

– Nr. 2: Verslag van de hoorzitting

INHOUD

I.	Toelichting van de nota op 21 april 2016	4
1.	De nood aan een langetermijnvisie op cultureel erfgoed.....	4
2.	Definities	4
3.	Nieuwe opdeling van de erfgoedtaken	5
4.	Uitgangspunten van het Vlaamse culturele-erfgoedbeleid.....	5
5.	Kerntaken van het Vlaamse culturele-erfgoedbeleid	5
6.	Krachtlijnen van het toekomstige culturele-erfgoedbeleid.....	5
II.	Bespreking van de nota op 2 juni 2016.....	7
1.	Tussenkoms van Cathy Coudyser	7
2.	Tussenkoms van Caroline Bastiaens	11
3.	Tussenkoms van Yamila Idrissi	13
4.	Tussenkoms van Manuela Van Werde	14
5.	Tussenkoms van Sabine de Bethune.....	15
6.	Tussenkoms van Bart Caron	15
7.	Antwoorden van minister Sven Gatz	18
	Gebruikte afkortingen	24

Op 21 april 2016 gaf Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel een toelichting van de nota van de Vlaamse Regering 'Naar een duurzame culturele-erfgoedwerking in Vlaanderen. Een langetermijnvisie voor cultureel erfgoed en culturele-erfgoedwerking in Vlaanderen'.

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media organiseerde op 12 mei een hoorzitting met actoren uit het veld van het culturele erfgoed (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 743/2).

De nota werd besproken door de commissieleden op 2 juni 2016.

I. Toelichting van de nota op 21 april 2016

1. De nood aan een langetermijnvisie op cultureel erfgoed

Sven Gatz licht de klemtonen en de uitdagingen uit de conceptnota Cultureel erfgoed toe. Twee belangrijke krachten werken in op de culturele-erfgoedsector.

Ten eerste is er de noodzaak aan bijkomende benchmarking en internationale positionering van de erfgoedinstellingen. In het buitenland trekken sommige musea erg hoge bezoekersaantallen. Daar wordt soms geopperd dat musea de nieuwe kerken zijn en dat bezoekers er rust, ontroering of contemplatie kunnen vinden. In Vlaanderen is er nood aan een financiële inhaaloperatie en is het tijd om zich te beraden over een aanpak en een strategische herpositionering, om mee te kunnen spelen op het internationale vlak.

Ten tweede leeft er op dit moment een grote betrokkenheid bij de lokale erfgoedgemeenschappen. Er zijn veel bottom-upinitiatieven van onder andere gemeenten om aan borging en sensibilisering te doen. De vele Vlamingen met een hart voor erfgoed kunnen lokale ambassadeurs zijn om de uitstraling van het erfgoed in Vlaanderen te vergroten.

De minister wil een antwoord bieden op de gegroeide ambities en de toenemende kwaliteitseisen die ook op technisch vlak hoger liggen. Hij wil met de conceptnota een duurzaam kader en een langetermijnvisie opbouwen.

Er werd een veldtekening gemaakt, zodat de aansluitingen en hiaten duidelijk worden.

De beleidslijnen in de conceptnota zijn onlosmakelijk verbonden met de krijtlijnen van een nieuw ontwerp van Cultureel-erfgoeddecreet. Hij wil hiermee een antwoord bieden op de versnippering en de onderfinanciering van de erfgoedinstellingen.

2. Definities

De minister omschrijft cultureel erfgoed als roerende en immateriële culturele uitingen die gemeenschappelijke betekenissen en waarden krijgen binnen een actueel referentiekader en die worden doorgegeven over generaties heen. Roerend erfgoed verwijst naar materiële of tastbare culturele uitingen, bijvoorbeeld schilderijen, machines, documenten of boeken, die in principe verplaatst kunnen worden. Immaterieel erfgoed omvat niet-tastbare culturele uitingen. Het zijn gewoontes, gebruiken, kennis en praktijken die een gemeenschap of groep overgeërfd heeft gekregen en die de gemeenschap of groep in consensus voldoende belangrijk acht om door te geven aan toekomstige generaties. Immaterieel erfgoed wordt belichaamd door de culturele-erfgoedgemeenschap die het levend houdt en wil doorgeven. De spreker

benadrukt het belang van een integrale benadering van cultureel erfgoed (als roerend en immaterieel).

Een culturele-erfgoedwerking omvat de zorg voor cultureel erfgoed (selecteren, verzamelen, verwerven, bewaren en beheren) en de omgang met cultureel erfgoed (onderzoek, presentatie en valorisatie). Het is een gedeelde verantwoordelijkheid van de culturele-erfgoedsector, verwante actoren (andere domeinen en sectoren) en de samenleving (erfgoedvormers en beheerders).

3. Nieuwe opdeling van de erfgoedtaken

Het huidige erfgoedbeleid gaat uit van een aantal basisfuncties omtrent roerend erfgoed (het verzamelen, het behoud en het beheer, het onderzoek en de publieksgerichte functie) en van borgingsmaatregelen voor immaterieel cultureel-erfgoed (de identificatie en de documentatie, het onderzoek, de communicatie en de sensibilisering, de overdracht en de herlancering). Het toekomstige erfgoedbeleid conform de conceptnota zal uitgaan van erfgoedtaken voor zowel roerend als immaterieel erfgoed (het benoemen, het behouden, het onderzoeken, het delen, het betrekken en het ondersteunen).

4. Uitgangspunten van het Vlaamse culturele-erfgoedbeleid

De minister licht de uitgangspunten toe van het culturele-erfgoedbeleid. Diversiteit en kwaliteit kan worden gerealiseerd via een brede invulling van cultureel erfgoed, kwaliteitslabels, waarderingskaders (selectie en herbestemming) en aandacht voor vernieuwing en experiment. Een tweede uitgangspunt is het streven naar een maximaal bereik, onder andere via een aanbod voor diverse doelgroepen, aandacht voor actuele thema's of samenwerking met andere beleidsdomeinen. Uiteraard moet er ook transparantie zijn over de besteding van de middelen, onder andere via principes van goed bestuur, ondernemerschap enzovoort. Het laatste uitgangspunt is de optimale inzet van de middelen. Dit kan via samenwerking (ook met privésector) of via een complementair beleid. Hij refereert ook naar het witboek Aanvullende Financiering.

5. Kerntaken van het Vlaamse culturele-erfgoedbeleid

De kerntaken van het Vlaamse culturele-erfgoedbeleid, zoals ze zijn beschreven in de conceptnota, zijn:

- het ondersteunen van organisaties en projecten en van het lokale en regionale beleid, in het bijzonder via subsidies via het Cultureel-erfgoeddecreet;
- het beschermen van het roerend erfgoed, via het Topstukkendecreet;
- het borgen van het immateriële erfgoed, via de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed;
- het beheren van de eigen instellingen (onder andere M HKA en KMSKA) en van de collectie Vlaamse Gemeenschap.

6. Krachtlijnen van het toekomstige culturele-erfgoedbeleid

Zeer belangrijk voor de minister is de versterking van het geheel van de publieke collecties in Vlaanderen. Omwille van de grote versnippering, zijn selectie en waardering nodig – dit omvat de vraag welk erfgoed te bewaren is of te herbestemmen en dus niet meer te bewaren is. Hiervoor zijn een doordacht collectieplan en een op te stellen waarderingskader nodig, net als het opzetten van een collectieplatform Vlaanderen met als doelen de opmaak van een afgestemd collectieplan, het stimuleren van collectiemobiliteit en het zoeken naar gezamenlijke oplossingen voor collectiebehoud (depots, restauratie, digitalisering).

De minister wil inzetten op het verwerven van collectiestukken via de optimale inzet en afstemming van het collectiebudget van de Vlaamse Gemeenschap. Dit is mogelijk via het Topstukkenfonds voor de aankoop van sleutelwerken (al dan niet topstuk), de aankoopregeling voor hedendaagse kunst met aandacht voor jonge kunstenaars en het collectiebudget van M HKA en KMSKA dat moet worden afgestemd. Het verwerven van collectiestukken kan ook door de samenwerking tussen verzamelaars en publieke bewaarinstellingen te stimuleren, onder andere voor langdurige bruiklenen of gezamenlijke presentaties, bijvoorbeeld via partnerprojecten conform het Kunstendecreet. Zoals beschreven in het witboek Aanvullende Financiering, zullen ook stimuli voor mecenaat worden uitgewerkt. Hij denkt hierbij aan schenkingen en legaten. Tot slot is er ook de samenwerking met de KBS via het Erfgoedfonds.

Een tweede krachtlijn is de actualisering van het immateriële culturele-erfgoedbeleid via het actualiseren van de inventaris Vlaanderen door het verbreden, het verdiepen, het dynamischer maken, en het vereenvoudigen van de erkenning als immaterieel cultureel erfgoed. De minister noemt hierbij het breder bekendmaken van het immaterieel cultureel erfgoed door voorbeeldwerkingen meer zichtbaar te maken. Hij wil aan de Vlamingen duidelijk maken dat immaterieel cultureel erfgoed niet alleen stamt uit het verleden, maar ook gaat over het heden en de toekomst. Hij geeft de Fietsende Fanfare in Eernegem als fantastisch voorbeeld van een traditie die wordt doorgegeven over de generaties heen. Bij de actualisering van het immaterieel cultureel erfgoed gaat ook bijzondere aandacht naar het ondersteunen van ambachten. Hij wil de hernieuwde aandacht voor het ambacht, zoals bijvoorbeeld in Bokrijk, opnemen als wervend element binnen het immateriële culturele-erfgoedbeleid.

Met een derde krachtlijn streeft de minister naar meer slagkracht en minder versnippering binnen de Vlaamse culturele-erfgoedsector via afstemming en samenwerking. Fusies van kleine instellingen of organisaties zijn geen doel op zich, maar kunnen hierbij gebeuren met het oog op de leefbaarheid. Hij wil zeker inzetten op het delen van backoffice functies (bijvoorbeeld het depot, ondersteunende functies of het aanbieden van combitickets voor musea). Hij noemt ook het afgestemd collectieplan via het collectieplatform Vlaanderen. Daarnaast wil hij ook expertises clusteren binnen een netwerkmodel. Bij subsidieaanvragen zal bijvoorbeeld de klemtoon gelegd worden op complementaire knowhow of op de intentie om samen een aanvraag in te dienen indien mogelijk, bijvoorbeeld in het kader van digitalisering, internationale promotie, religieus erfgoed of de restauratie van hedendaagse kunst. Hij verwijst naar de gesprekken die, binnen een korte deadline, gevoerd zijn tussen organisaties bij de presentatie van de visienota Kunsten, in aanloop van de subsidieronde binnen het Kunstendecreet. In het kader van de conceptnota Cultureel erfgoed is er meer tijd om de aanloop oordeelkundig te doen, en om via rondetafels de clustering te vergroten en actief te stimuleren.

De minister wil een versterking van de collectiebeherende instellingen via enerzijds een sterke basisinfrastructuur van een beperkt aantal grote, toonaangevende collectiebeherende instellingen met een nationale en internationale werking en relevantie, en anderzijds een bredere groep van collectiebeherende instellingen met minstens landelijke of regionale relevantie. Samenwerking is ook nodig tussen de dienstverlenende organisaties. Daarnaast blijft de minister ook inzetten op intergemeentelijke samenwerkingsverbanden met sterke profielen.

Een vierde krachtlijn omvat een brede participatie en diversiteit. Dit kan door sensibilisering over het belang van erfgoedzorg in de samenleving via overkoepelende verbredende initiatieven, zoals bijvoorbeeld de Museumnacht, de Erfgoeddag of de herdenking van de Eerste Wereldoorlog. Er is nood aan een aangepast aanbod voor diverse doelgroepen. De minister wil inzetten op

verbreding en verdieping (als criterium voor werkingssubsidies), inspelen op actuele thema's en debatten (als een van de beleidsprioriteiten voor projectsubsidies), experimenteren met nieuwe methodieken inzake publiekswerking (als een van de prioriteiten voor projectsubsidies) en nieuwe digitale productie- en distributiemodellen stimuleren. Binnen de krachtlijn over participatie en diversiteit, kan men erfgoed valoriseren in andere sectoren (in eerste instantie met de sector van de kunsten, maar ook met de toeristische sector en het onderwijs) door middel van samenwerking met andere beleidsdomeinen en cofinanciering van projecten inzake erfgoedzorg. Samen met Hilde Crevits, Vlaams minister van Onderwijs, heeft minister Gatz, in samenwerking met het VIAA, een succesvol project gelanceerd om erfgoed breder toegankelijk te maken voor scholen.

II. Bespreking van de nota op 2 juni 2016

1. Tussenkomst van Cathy Coudyser

Cathy Coudyser acht de conceptnota belangrijk gezien de versnippering en de onderfinanciering van de culturele-erfgoedsector. Positief is ook het participatietraject met deze geëngageerde jonge sector. Dat de minister heeft gezegd dat er wat meer financiële ruimte zou zijn vanaf 2017, doet de verwachtingen alleen maar toenemen. N-VA vindt dat, als er financiële ruimte is voor investeringen in cultuur, dat bij voorkeur dient te gebeuren in de erfgoedsector. N-VA is het eens met de positieve evaluatie van de sector en de ambities van de conceptnota met accenten op duurzaamheid, netwerking en samenwerking en een geïntegreerde benadering van roerend en immaterieel cultureel erfgoed. De conceptnota is vaag en wollig, waardoor de beleidskeuzes die echt wel nodig zijn, niet altijd duidelijk zijn.

N-VA wil investeren in een volwassen en complexloos erfgoedbeleid dat vooruitkijkt en tegelijk respectvol omgaat met het rijke verleden dat identiteit en gemeenschap aantoont. Tradities moeten worden geherwaardeerd, maar ook een duidelijke link hebben met heden en toekomst. Tradities zonder evolutie zijn immers niet meer dan folklore. N-VA ziet een belangrijke rol voor de musea zowel in de identiteitsvorming als in de bewaring van het publieke erfgoed voor toekomstige generaties. Ze moeten daarnaast ook internationaal excelleren. N-VA wil graag bekijken of het budget voor musea en essentiële erfgoedcollecties hoger kan. Binnen het collectiebeleid zijn keuzes essentieel. Kwaliteit, relevantie, meerwaarde en concentratie moeten vooropstaan. Het zijn de toonaangevende musea die de opdracht om zich internationaal te positioneren moeten en kunnen waarmaken.

De conceptnota tekent de krachtlijnen uit voor een duurzame langetermijnvisie op het culturele-erfgoedveld: bewaren, inzetten op een duurzaam collectiebeleid, uitbouwen van het topstukkenbeleid, het belang van immaterieel cultureel erfgoed en de uitdagingen betreffende digitalisering.

Vooreerst is het de bedoeling een gevarieerde aanwezigheid van cultureel erfgoed in Vlaanderen te waarborgen. Om keuzes te kunnen maken, zijn een waarderingskader en -methodologie nodig. Daartoe moet het aanwezige erfgoed eerst geïdentificeerd, geïnventariseerd en gedocumenteerd worden. Gezien de achterstand op dit vlak, moet het een beleidsprioriteit zijn. Zonder die basis is het collectiebeleid gebouwd op los zand. Welke prioriteit zal de minister geven aan het wegwerken van de registratie- en inventarisatieachterstand? De interne staatshervorming kan een goede gelegenheid bieden voor standaardisering die een betere uitwisseling en ontsluiting mogelijk maakt. Ze informeert naar de

zienswijze van de minister. Zijn er decretale bepalingen of financiële stimuli voor nodig?

Voor een doordacht collectieplan is een instrument voor het waarderen en het eventueel herbestemmen van collectiestukken essentieel. Dit instrument overstijgt de individuele erfgoedinstellingen, die nog te veel vanuit hun eigen visie of collectie denken. Het idee van een Collectie Vlaanderen is nog ver weg. In Nederland heeft de Collectie Nederland, met een gezamenlijke set waarderingscriteria voor museale voorwerpen en collecties, tot een meer collectief denken geleid, hoewel dat nog niet veralgemeend is. Nederland heeft ook een actief overdrachtenbeleid, waarbij voor museumstukken die niet in het collectieprofiel passen, een plaatsje in een ander museum gezocht wordt. Voorts is er een visie over de afstoting van stukken die niet meer relevant zijn. Zal de minister zich laten inspireren door de goede aspecten van het Nederlandse beleid? Zal de minister subsidies inzetten om waardering van de collectie te stimuleren?

Zoals gevraagd door de sector, zal er een Vlaamse regie komen van een duurzaam collectiebeleid. Stapsgewijs zal de minister een Collectieplatform Vlaanderen opzetten. Ze vraagt wat de minister hieronder verstaat. Komt er dan een collectieplan per soort cultureel erfgoed? Wordt het gebruikt om instellingen en organisaties te verbinden? Is het een nieuwe structuur en hoe zou die worden samengesteld? Voorts wil ze graag wat meer informatie over het tijdspad en de fasering van het waarderingskader en het collectieplatform.

Een collectie die niet verruimt, verliest aan relevantie. De aankoopbudgetten zijn echter heel laag. Welk soelaas zullen de aangekondigde aankoopregeling voor hedendaagse kunst en het verhogen van het aankoopbudget van het M HKA brengen? Voor de depotinfrastructuur, een andere belangrijke verantwoordelijkheid voor Vlaanderen, is een goede landschapstekening onontbeerlijk. N-VA vindt het noodzakelijk de depotconsulenten te behouden en ziet daartoe mogelijkheden in de interne staatshervorming.

Voor N-VA is het Topstukkenfonds voor de verwerving en conservatie van topstukken, onmisbaar voor Vlaanderen. Het is goed dat de minister daar niet aan raakt en een complementair beleid voert voor de aankoop van hedendaagse kunstwerken. De minister oppert de mogelijkheid om samen te werken met privépartners voor de verwerving van sleutelwerken. N-VA heeft al meermaals een rollend, mobiliserend Vlaams cultuurfonds naar analogie met de KBS gesuggereerd. Ziet de minister daar heil in? Heeft de minister al overlegd met de minister bevoegd voor Financiën en Begroting over hoe pps-constructies door Europa aanvaard kunnen worden?

Zal de minister het voorkooprecht uitbreiden naar voorkoopregelingen op publieke veilingen? Is het nodig de proportionaliteit en de rechtvaardigheid ervan te motiveren?

Wat betreft het topstukkenbeleid, is het volgens N-VA een goede zaak dat de minister ook wil inzetten op de aankoop van sleutelwerken die misschien minder kosten maar wel belangrijk of onmisbaar zijn voor Vlaanderen. Voorts vraagt ze de minister een duidelijke definitie van wat een sleutelwerk of een topstuk voor Vlaanderen is. Zowel voor de verwerving als voor de restauratie en de conservering is het essentieel dat het Topstukkenfonds voldoende middelen heeft.

Met het reglement en de inventaris zijn er de voorbije jaren al stappen gezet voor het immateriële culturele-erfgoedbeleid. De nog jonge sector vraagt het beleid te verdiepen, verbreden en versterken. Gezien de Vlaamse voortrekkersrol binnen Europa, hoopt de spreker dat de minister daar op kan ingaan. Met de

sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt het lid in hoeverre het immateriële culturele erfgoed beleidsmatig apart of geïntegreerd zal worden behandeld. De overstap van vier naar meerdere basisfuncties biedt kansen op geïntegreerd werken en decretale verankering.

Ze leest in de conceptnota dat de minister de maatschappelijke zichtbaarheid en het bewustzijn over immaterieel cultureel erfgoed wil bevorderen. Een inventaris moet dynamisch zijn, met vlotte toevoegings- en schrappingsmogelijkheden. Ze suggereert om de jaarlijkse rapportageplicht van de erfgoedgemeenschappen te herbekijken zodat die organisaties die veelal met vrijwilligers werken, meer tijd krijgen voor hun corebusiness, zoals borging. Vlaanderen dient een regierol te spelen in het inventariseren en registreren van tradities. Als dat enkel gebeurt van onderuit, riskeert de inventaris onvolledig te zijn. Herwaardering van de volkscultuur is goed, mits er een link is met het heden. Zal de minister de beurzen voor kunstenaars waaraan hij denkt, decretaal verankeren? En welke andere beleidsdomeinen wil hij erbij betrekken?

Een logo kan het immateriële culturele erfgoed zichtbaarder maken. In Nederland mag het logo van de Nationale Inventaris Immaterieel Erfgoed gebruikt worden voor het borgen van de traditie, maar niet voor verkoopbare producten. Daarvoor bestaat er een afgeleid logo. Een Vlaams logo is al onderzocht. Hoe zal het geïmplementeerd worden?

Digitalisering is een belangrijke uitdaging, waarbij voor de spreker vooreerst aandacht moet gaan naar het borgen van wat al digitaal is. De minister heeft een visienota over digitalisering aangekondigd voor 2017. Het VIAA levert uitstekend werk voor het digitaliseren van audiovisueel materiaal, wat de rest van de sector tot voorbeeld kan strekken. De opdracht moet echter beperkt blijven tot het digitaliseren, archiveren en ontsluiten van het audiovisuele erfgoed. Voor de andere deelsectoren van het culturele-erfgoedveld bestaan er andere oplossingen.

In het complementaire culturele-erfgoedbeleid zijn samenwerken en netwerken cruciaal, op het Vlaamse niveau voor wat Vlaams relevant is, op het lokale niveau voor wat lokaal relevant is. De verschuivingen van de provinciale bevoegdheden bieden heel wat kansen indien ze goed gemanaged worden. Samenwerking met de federale instellingen die over heel wat erfgoed beschikken dat interessant is voor de regio's, is noodzakelijk. N-VA wil die instellingen verzelfstandigen, met beheersovereenkomsten en autonome raden van bestuur. Daartoe moeten beide gemeenschappen een inbreng hebben, mogelijks kan er via het samenwerkingsakkoord een structurele samenwerking komen met de federale instellingen.

Samenwerking met relevante partners is nodig om de versnippering tegen te gaan. De minister wil daarvoor instrumenten ontwikkelen maar zal samenwerking niet verplichten. Fusies zijn geen doel op zich. Nochtans is samenwerken nodig voor de noodzakelijke efficiëntiewinst. Vlaanderen moet de visie duidelijk bekendmaken zodat organisaties zelf de zin van samenwerken gaan inzien.

Terecht benadrukt de minister het kwaliteitslabel dat moet bewijzen dat de instellingen voldoen aan bepaalde normen en standaarden. Nu er een doorbraak is voor de bestuurlijke reorganisatie moeten de provinciale initiatieven en vooral hun personeel snel duidelijkheid krijgen. Dat de minister wenst te gaan voor een zachte landing met consolidatie voor nieuw beleid, draagt haar goedkeuring weg.

Dat de erfgoedcellen steun zullen blijven krijgen in het ontwerp van decreet is volgens de spreker een belangrijk signaal. Ook de convenants hebben hun waarde bewezen, hoewel de spreker kwaliteitsverlies en verschillende rollen merkt. In grotere steden of daar waar de erfgoedcellen vertrekken vanuit steden,

zijn ze meer de neutrale, coördinerende spil tussen verschillende erfgoedvormers en -gemeenschappen, terwijl ze in meer landelijke regio's de regisseur zijn. De spreker suggereert een basisverloning per erfgoedcel voor het opnemen van een aantal basistaken, en aanvullende variabele middelen als een erfgoedcel bepaalde extra taken of extra kwaliteit levert. Ze geeft het voorbeeld van een erfgoedcel die werkt rond het welzijn van ouderen. Het is haar niet duidelijk hoe de minister verdere stappen wil zetten met de erfgoedcellen in de kunststeden.

De taakverdeling en de samenwerking met steden en gemeenten vergen duidelijke afspraken. De minister wil afspraken met betrekking tot de werkings-subsidies aan collectiebeherende instellingen. Ze vraagt waarover hij deze afspraken precies wil maken. Kan er bijvoorbeeld worden afgesproken welke rol en verantwoordelijkheid het lokale bestuur opneemt inzake collectiebeheer en wat de expliciete verantwoordelijkheid is van de Vlaamse overheid? Vlaanderen heeft ook voortrekkers of vuurtorens nodig inzake collectiebeheer, die andere musea op weg helpen. Het voornemen tot planlastvermindering juicht ze alleen maar toe.

Ze vraagt een duidelijk zicht op de impact, de meerwaarde en het effect van de expertisecentra. Slechts met een goede evaluatie kan er worden bepaald hoe de centra voortgezet en gesubsidieerd kunnen worden. De aanzienlijke middelen van de oorspronkelijk als tijdelijk bedoelde centra, worden door sommigen als overdreven gezien in vergelijking met de subsidies van de collectiebeherende instellingen zelf. Een essentiële vraag is of de musea zelf geen expertise kunnen verzamelen en delen. Anderzijds zijn er expertisedomeinen die de musea overstijgen. De spreker informeert naar de visie van de minister hierop. FARO speelt een belangrijke rol, hoewel er wel eens te horen valt dat het eerder een sectorinstituut is dan een steunpunt en dat het ver van het praktijkveld staat. Zal de minister de werking evalueren naar aanleiding van de nieuwe beleidsperiode of de hertekening van de bovenbouw?

Participatief werken en het publieksbereik maximaliseren, zijn voor de spreker niet meer dan evident voor organisaties die subsidies krijgen. Het bereik hangt uiteraard af van het initiatief. Cultuureducatie en toeleiding spelen daarin een grote rol. Heel wat instellingen werken al met succes aan toegankelijke en innovatieve manieren om nieuwe generaties cultuurgebruikers te overtuigen. Voorts is ze blij dat de Erfgoeddag als sensibiliseringsinstrument behouden blijft.

Subsidies zijn noodzakelijk voor de sector. Het lid kijkt ernaar uit te ontdekken hoe de minister de verdeling ervan zal organiseren. Erfgoed kan ook middelen uit andere sectoren in de wacht slepen. Koppeling met Onderwijs, Welzijn en Toerisme liggen in de lijn van de verwachtingen. Event Flanders, dat toerisme en cultuur koppelt om de Vlaamse meesters te promoten, kan misschien fungeren als wegwijzer. Een dossier indienen in elk betrokken beleidsdomein is immers een nodeloze rompslomp.

Arts Flanders zet de internationale samenwerkingsverbanden in de verf. Om het nieuwe slagkracht en nieuw leven in te blazen, heeft de minister een evaluatie gevraagd. Belangrijk is dat de plaats van de culturele-erfgoedsector en erfgoedorganisaties versterkt wordt binnen dit instrument. Arts Flanders mag het erfgoed niet links laten liggen en moet de nodige aandacht besteden aan een natuurlijke voeling met het internationale netwerk van erfgoedinstellingen.

Tot slot hoopt ze dat de minister de principes van good governance ook hanteert in het ontwerp van decreet. Verzelfstandiging van instellingen in het culturele erfgoed, conform de internationale trend, komt niet aan bod in de conceptnota. Misschien is het wel goed dat instellingen op armlengte van de politiek kunnen functioneren, wat hen meteen meer slagkracht, ook op internationale fora, zou

geven. Ze vraagt daarover na te denken en te debatteren. Ze kijkt met belangstelling uit naar de evoluties in Antwerpen waar enkele instellingen in een stichting met een raad van bestuur en beheersovereenkomst worden ondergebracht. Mogelijks kan het anderen tot model dienen.

Het Kunstenloket wordt het Cultuurloket voor zakelijke en juridische begeleiding en coaching op maat, ook voor de culturele-erfgoedsector. De sector maakt zich zorgen dat een dergelijk ruim loket onvoldoende aandacht zal hebben voor de vaktechniciteit van de deelsectoren. Kan de minister daarover duidelijkheid brengen?

Het witboek Aanvullende Financiering biedt kansen. De sector is nu ook overtuigd van de mogelijkheden, maar zal teleurgesteld zijn als er niet snel tools voor komen. Er wordt al gewerkt aan snellere erkenningsprocedures en fiscale aftrekbaarheid van giften. N-VA wil daar graag aan meewerken. Vooral de grote musea vragen al een tijdje naar een indemniteitsregeling. Het blijft echter bij de aankondiging van een proefproject en bij overleg. Nu is er dan weer sprake van een mogelijke stockverzekering. Ze vreest dat het zal blijven steken in ijdele hoop.

2. Tussenkomst van Caroline Bastiaens

Caroline Bastiaens vindt de conceptnota een degelijk en interessant document, dat met veel kennis van én respect voor de erfgoedsector is geschreven. Tijdens de hoorzitting was er dan ook veel waardering voor. Veel ambities en uitgangspunten die voor CD&V belangrijk zijn, werden ook door de sprekers erkend: een breed, duurzaam en transdisciplinair erfgoedwerk, een langetermijnperspectief, een integrale benadering van immaterieel en roerend erfgoed, samenwerking en netwerking, een brede definitie van erfgoedgemeenschap, het behoud van de erfgoedcellen en de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden door middel van convenants.

Toch waren er nog onbeantwoorde vragen en onduidelijke definiëringen, net als bezorgdheid over de nodige financiële middelen. Ze verwijst hierbij naar de presentatie van de minister op het sectormoment. Het lijkt of de minister kiest voor een topbeleid met het accent op topmusea, de zogenaamde basisinfrastructuur, de topcollectie Vlaanderen voor hedendaagse kunst en de erfgoedtopstukken. De rijke schakeringen van het erfgoedveld lijken te worden weggezet als versnippering met te weinig slagkracht. Met deze interpretatie van de krachten is CD&V het niet eens.

Het lid ziet nog niet klaar in het nieuwe matrixmodel. De minister lijkt volledig te willen afstappen van het complementaire erfgoedbeleid en het dus niet enkel aan te passen aan de afschaffing van de provinciale bevoegdheid. CD&V is er niet van overtuigd dat het nieuwe model ook een verbetering is. Het model van het Kunstendecreet werkt net omdat het rekening houdt met de eigenheid van de sector. Dat model zonder meer overzetten op de erfgoedsector is risicovol. De erfgoedsector is immers veel jonger. Daarbij komt nog dat de rol van de steden en gemeenten er veel meer in doorweegt. De complementaire rollen in de erfgoedsector bepalen net de sterkte van deze sector, terwijl in de kunstensector een concurrentieel denken de artistieke kwaliteit kan verhogen. Erfgoed heeft een bij uitstek verbindende rol in de samenleving: gedeelde herinneringen en gedeeld erfgoed versterken de gemeenschapsbanden.

CD&V betreurt dat de minister lijkt af te stappen van het concept erfgoedgemeenschappen waarop het huidige Cultureel-erfgoeddecreet is gebaseerd. Voortaan lijkt het erfgoedveld opgedeeld te worden in een champions league, de top, met daaronder een geïnstitutionaliseerde survival-of-the-fittest-competitie

tussen de deelsectoren en tussen de organisaties. Dat ze tegenover elkaar worden afgewogen voor de subsidieverdeling, zal organisaties niet aanzetten om samen te werken in netwerken of hun werking op elkaar af te stemmen. Ook de plaats van de erfgoedsector in het cultuurbeleid komt onder druk. Het lijkt wel of deze nog net goed is om alle afval op te halen en netjes te archiveren.

De spreker is ook erg bekommerd om de snelheid van het traject. Terwijl de conceptnota voorbereid werd in dialoog via overlegfora en focusgroepen – wat heel erg werd gewaardeerd – krijgt de sector nu nauwelijks de tijd om hier apart per deelsector én met de hele sector over te reflecteren en nadien moet het politieke besluitvormingsproces op een drafje worden afgehandeld. De belofte dat niet alles in het ontwerp van decreet zal worden geregeld en dat er nadien nog veel ruimte is voor dialoog is niet echt een geruststelling. Organisaties hebben recht op een coherent en rechtszeker decretaal kader om hun werking op langere termijn uit te bouwen. Ook de minister heeft er alle belang bij om voldoende draagkracht te krijgen in de sector voor het nieuwe ontwerp van decreet. Dus vraagt ze hem met aandrang ook nu te investeren in echte dialoog.

Ze wil graag wat meer concrete informatie over de contouren en de timing van het door de minister aangekondigde aparte traject voor immaterieel cultureel erfgoed en voor Digital Flanders. Waarom wordt het immaterieel erfgoedbeleid niet geïntegreerd in het ontwerp van decreet? Hoe zal dit dan verankerd worden in het lokale erfgoedbeleid?

In de zomer van 2017 zouden zeven grote basisinstellingen met een landelijk of internationaal profiel worden erkend. Wat is de definitie van deze instellingen en aan welke erkenningscriteria zullen zij moeten voldoen? Zullen ook niet collectie-beherende instellingen in aanmerking komen? En moeten zij dan aan dezelfde erkenningscriteria voldoen, ook al zijn niet alle criteria, bijvoorbeeld de bezoekerscijfers, voor allen even relevant? De erfgoedsector is een brede sector. CD&V dringt erop aan om elke deelsector een plek te geven in de basisinfrastructuur.

Tussen de beslissing over de grote instellingen in de zomer van 2017 en de indiendatum voor meerjarige structurele subsidies in november 2017 liggen amper enkele maanden. Het is niet evident voor de erfgoedsector om in die paar maanden grondige samenwerkings- en clustergesprekken te organiseren en doorgesproken beleidsplannen uit te werken. Waarom kiest de minister voor deze krappe timing? In de dynamische ruimte van het matrixmodel kunnen lokale organisaties worden gesubsidieerd als zij een bovenlokale rol opnemen. Omgekeerd kunnen landelijke organisaties worden gesubsidieerd als zij een lokale rol vervullen. De minister verwacht dat hierdoor een grote dynamiek zal ontstaan. Hoe zal de minister verhinderen dat een ongezonde concurrentieslag, mogelijks volgens het verdeel-en-heersprincipe, zal leiden tot een neerwaartse spiraal?

De invulling van het bovenlokale veld blijft erg vaag en het lokale veld krijgt amper nog een plek. Nochtans dacht CD&V dat het een van de doelstellingen was om in te zetten op een brede participatie en op diversiteit. Hoe zal de minister dit realiseren zonder de lokale en vertakte erfgoedsector te betrekken? Hoe zal de lokale erfgoedsector worden betrokken bij de kwaliteitsverhoging die ook één van de beleidsdoelstellingen is? Hoe zullen de vrijwilligers hun plaats krijgen? Nu spelen de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden een belangrijke rol, met een goed evenwicht tussen lokaal ondersteunen en bovenlokaal uitbreken. Hoe zal die goede praktijk bewaard blijven? Zal er plaats en ruimte zijn voor bijkomende intergemeentelijke samenwerkingen? Voor CD&V is een bottom-upbenadering noodzakelijk.

Tijdens het sectormoment werd er gesproken over de samenstelling en de rol van de advies- en beoordelingscommissies. Een goede beoordeling kan maar mits er beoordeelaars zijn met expertise, kennis van en feeling met de sector. Het is essentieel dat ook de administratie voldoende expertise heeft om een belangrijke rol te behouden in de begeleiding en de beoordeling.

Wat is de plaats van de erfgoedbibliotheken in het nieuwe schema? Blijkbaar kunnen enkel volledig verzelfstandigde nog subsidies krijgen. De subsidies zouden worden toegekend aan de trekker van het netwerk en die zou dan beslissen over de verdeling van de subsidies aan de deelnemende partners. Organisaties die deelnemen aan een netwerk zijn dus overgeleverd aan de beslissingen van de trekker of de sterkste. Is de minister van mening dat dit echt zal bijdragen tot meer en een efficiëntere samenwerking? Academisch onderzoek in de erfgoedsector zou voortaan moeten worden betoelaagd door het Departement Onderwijs. Welke criteria zal de minister hanteren om erfgoedonderzoek af te bakenen of academisch onderzoek in het brede veld van onderzoek te definiëren?

Op basis van de conceptnota was CD&V overtuigd dat de minister oprecht de fijnmazige gelaagde erfgoedsector wilde ondersteunen, wou investeren in infrastructuur maar evengoed in samenwerking en het rijke concept van erfgoedgemeenschappen wou borgen. Ze hoopt dat de minister haar opnieuw zal overtuigen dat dit nog steeds zijn ambities zijn, die hij zal verankeren in het nieuwe ontwerp van decreet.

3. Tussenkost van Yamila Idrissi

Yamila Idrissi heeft haar tussenkost voorbereid op basis van de conceptnota en de hoorzitting. Dat de minister tijdens het sectormoment nieuwe informatie heeft gegeven, plaatst het debat in een volledig ander daglicht. De beperkte geloofwaardigheid en het kleine enthousiasme worden daardoor nog meer aangetast. Wat in de conceptnota staat, komt zo op losse schroeven te staan, ten koste van het geruste gemoed van de sector. De organisaties konden zich min of meer vinden in de uitgangspunten van de conceptnota, maar wezen op onduidelijkheden en op een onevenwichtige uitwerking, van algemeen tot concreet en nominatief. De vraag rijst of wie vernoemd wordt levensverzekering krijgt en anderen niet. Ook de terminologie is onduidelijk. Begrippenkaders worden door elkaar gehaald en termen worden niet consistent gebruikt. In de conceptnota leest ze weinig over de operationalisering. Eigenlijk kan het nog alle kanten uit.

In de conceptnota toont de minister grote ambities voor de (top)musea, maar niet voor de andere geledingen van de sector, zoals de archiefsector of de erfgoedbibliotheken. Ze vraagt wat de minister zijn plannen zijn hiermee? Inzetten op mastodonten of vlaggenscheppen gaat in tegen de internationale trend naar lokale verankering. Volgens het lid is het beter in te zetten op een beter beheer en toegankelijkheid van de Vlaamse kerncollecties en op complementaire musea die performant samenwerken. Bovenop de middelen, die nodig zijn om de achterstand in te halen, zal de minister nog extra geld moeten investeren om de ambities waar te maken. Ze vraagt waar hij dat budget zal halen.

Voorts is het haar nog niet duidelijk hoe het borgen van het immateriële erfgoed door de erfgoedgemeenschappen duurzaam zal worden ondersteund. Wat zal de verhouding zijn met de netwerking, de samenwerking en de verduurzaming van het platform? Voorts heeft ze vragen bij de beheersvorm, de partners, de oormerking van de middelen en de coördinatie.

Hoewel het nog maar kort in voege is en er dus te weinig zicht is op de efficiëntie en reikwijdte, wordt leentjebuurt gespeeld bij het Kunstendecreet, voor de organisatie van het sociaal-culturele werk en voor de erfgoedsector. Daarbij komt nog dat de sectoren grondig verschillen. Dit doet afbreuk aan het DNA en de verschillende dynamieken van de sectoren. Ze vraagt de minister de rijkdom van de jonge erfgoedsector als startpunt te nemen en te verbeteren waar nodig.

Ook op het vlak van digitalisering zijn er nog veel vragen, terwijl het wezenlijk is die boot niet te missen. De rol van het VIAA en Digitaal Archief Vlaanderen zijn onduidelijk. Op het vlak van onderzoek zijn de ambities laag. Ook de rol van de provincies blijft wazig. Zullen de middelen met de taken worden overgeheveld en geoormerkt? Voorts kaart het lid het uitblijven van een indenniteitsregeling aan. Een sprong voorwaarts in dit dossier kan een wezenlijk verschil uitmaken voor de sector. Er is het witboek Aanvullende Financiering, maar wanneer komen er concrete maatregelen voor de erfgoedsector?

Volgens de spreker is onduidelijkheid troef. Wat de minister tijdens het sectormoment gezegd heeft, belooft nog minder goeds. De musea bijkomend subsidiëren door middelen van anderen af te nemen, is de sector verarmen.

4. Tussenkoms van Manuela Van Werde

Manuela Van Werde zegt namens N-VA dat erfgoedbibliotheken een duidelijke plaats in het erfgoedbeleid verdienen. Structurele samenwerking, voor Vlaanderen relevant, die inhoud, kwaliteit en efficiëntie verhoogt en kosten bespaart, moet worden ondersteund. Is de minister bereid te onderzoeken of en op welke manier de erfgoedbibliotheken ondersteund kunnen worden? Hoe ziet hij hun rol in het culturele-erfgoedbeleid?

Het KMSKA en het M HKA werken aan een toekomstvisie met het oog op een nieuw beleidsplan. Het KMSKA zal binnenkort opnieuw openen en bezit alle troeven om op Europees en internationaal topniveau te werken. Zoals de minister aangeeft, moeten zij oog hebben voor afstemming op en samenwerking met andere kunstmusea. Voor N-VA zijn zij de spil van de zogenaamde cluster Schone Kunsten. Het KMSKA toont zich zeer ambitieus. Vlaanderen heeft culturele instellingen met een forse ambitie nodig. Het KMSKA heeft een collectie van topniveau, blijkbaar veel breder dan vaak gedacht. N-VA acht wetenschappelijke profilering nodig en een structurele verankering van de museumwerking in de academische wereld. Het museum ziet het zelf als een werkpunt om de samenwerking met het academische veld te verbreden en intensifiëren. Ze vraagt de minister zijn visie op de samenwerking tussen beide musea. Ziet hij dit als inhoudelijk met een opdeling tussen hedendaagse en moderne kunst of eerder als zakelijk, organisatorisch en administratief?

Ook het M HKA staat voor belangrijke keuzes. Als instelling van de Vlaamse Gemeenschap moet het de spil worden van de moderne, hedendaagse kunst. Er ligt zeker nog werk op de planken. Het is een manco dat Vlaanderen geen museum heeft dat een vaste collectie hedendaagse kunst presenteert. Daarnaast laat de infrastructuur van het museum te wensen over. In de conceptnota maakt de minister duidelijk dat de Vlaamse overheid het M HKA wil uitbouwen tot een kerninstrument voor kunstenaarsarchieven. Het M HKA wil echter het Nederlandse model met een centraal archiefdepot vermijden. In hoeverre vindt daarover overleg plaats? Wat zijn de argumenten pro en contra?

5. Tussenkomst van Sabine de Bethune

Sabine de Bethune zal het betoog van mevrouw Bastiaens stofferen met getuigenissen uit de sector. In algemene termen benadrukt de minister in zijn conceptnota het belang van de intergemeentelijke samenwerking. Dat de culturele-erfgoedconvenants verder gesteund worden, oogst ook algemene goedkeuring. Dat er een bovenlokale relevantie en een scherpere thematische profilering verwacht worden, baart wel onrust, omdat het niet duidelijk is wat er precies mee bedoeld wordt. De sector wil graag betrokken worden bij de invulling van die voorwaarden als ze gehandhaafd blijven.

Dat de provincies niet langer bevoegd zijn voor tal van aangelegenheden, zorgt voor nog meer ongerustheid. Zo krijgen de lokale heemkundekringen – zo zijn er tientallen per provincie waarin tientallen tot honderden mensen actief zijn – steun van een provinciale koepel, die vaak gesubsidieerd wordt door de provincie. De provinciale subsidie mag dan wel verschillen per provincie en al bij al beperkt zijn, ze tilt het niveau van het lokale werk op tot een meer wetenschappelijk niveau en stimuleert tot samenwerking. Hoe zal de minister die steun voortzetten? Erfgoedwerking is onbetaalbaar zonder de vele vrijwilligers, die gesteund moeten worden zodat op hun werk op excellent wetenschappelijke studie gebaseerd kan worden.

Het versterken van topinstellingen en het nastreven van excellentie zijn mooie ambities. Deze veronderstellen meer geld voor bepaalde diensten, musea, centra en bibliotheken. De kwestie is hoe ervoor te zorgen dat de basis daar mee van profiteert. De erfgoedbibliotheken zijn zeker steun waardig. Toch moeten ze gestimuleerd worden om samen te werken en hun kennis te delen, ook met amateurs. De erfgoedbibliotheken hebben bijvoorbeeld een goed digitaal bestand van oorlogskranten. Dat wordt enkel gedeeld onder erfgoedbibliotheken. Heel wat andere spelers, lokale erfgoedverenigingen of private verzamelaars hebben echter ook kleine collecties van oorlogskranten. Ze zijn nooit gevraagd hun collectie in het digitale bestand te voegen. De spreker wil dat de erfgoedbibliotheken ook anderen uitnodigen om deel te nemen. Met dit voorbeeld wil de spreker aantonen dat vrijwilligers niet betrekken of steunen, hun onrecht aandoet, maar ook het erfgoedpotentieel verarmt. Ze roept de minister op om voldoende oog te hebben voor die vrijwilligers. Ze zijn het kloppende hart van de erfgoedsector. Dat doet niets af van de waarde van de top, die de richting moet aangeven.

6. Tussenkomst van Bart Caron

Bart Caron wijst er vooreerst op dat het oude decreet nog niet versleten is. Het is eigenlijk niet helemaal uitgevoerd, wat de doorgroei van de sector hindert. De conceptnota omschrijft hij als uiterst volledig, de beste van de laatste jaren over cultuur, met een hele rist goede principes. Zoals gewoonlijk, ontbreekt er echter een budgettair kader. Enkel bij de collectiebeherende organisaties leest hij in de conceptnota dat ze substantiële werkingssubsidies moeten krijgen. Daarmee worden zij meteen tot de prioritaire actoren van het toekomstige erfgoedbeleid verheven. Minder versnippering is dan wel een intentie, de uitwaaiering is heel breed. Veel aandacht gaat terecht naar een waarderingskader en een collectieplatform. In de archiefsector staan die al op punt, maar ze kunnen nog ruimer worden gedeeld. Groen pleit in elk geval om expertise te integreren en te delen.

Het bestaande decreet is een groeidecreet. Het nieuwe ontwerp van decreet wordt een beheersingsdecreet. Dat de overheid de ontwikkeling in het veld meer wil dirigeren, stoort de spreker als linkse liberaal. Hoewel de minister er een vraagteken achter plaatst, is het toekennen van een kwaliteitslabel voor Bart

Caron wel degelijk een taak van de Vlaamse overheid. Uiteraard moeten er bij de beslissing experts worden betrokken.

Algemeen evolueert de minister voor de erfgoedsector naar een model dat lijkt op dat van het Kunstendecreet en andere sectoren, met grote, regionale en lokale instellingen met een vaste meerjarige subsidie – hoewel bepaalde aspecten van hun werking slechts na beoordeling gesubsidieerd worden – en daarnaast een dynamische ruimte waarin projecten, nieuwe ontwikkelingen en experimenten een plaats krijgen. Met die indeling heeft de spreker geen probleem, wel met de term 'basisinfrastructuur'. Daarmee verwijst de minister naar het Nederlandse model, maar daar dekt het niet minder dan 84 instellingen. Hij vraagt de minister of hij slechts een handvol grote instellingen als canon of basis van het beleid zal behandelen. Hij zou liever hebben dat ze erfgoedinstellingen genoemd worden naar analogie van de kunsteninstellingen. De term basisinfrastructuur klinkt eerder verkleinend en verzwakkend. Het is waar de top op gebouwd wordt, terwijl de minister er de top mee wil aanduiden. De Nederlandse term dekt daarbij nog een wijze van aansturen en beleidsvoering die de minister evenmin in zijn conceptnota vooropstelt.

De grote instellingen nemen een landelijke en internationale rol op. Welk type instellingen zijn dat? Bedoelt de minister enkel musea of ook erfgoedbibliotheken of archieven? De spreker is voor grote instellingen, maar niet voor een vuurtorenmodel met extreme verschillen tussen de top, de middenmoot en de basis. De rol en dienstverlenende taken die de grote instellingen kunnen krijgen, doen het uitschijnen alsof zij sterk kunnen sturen. Betekent het dat bijvoorbeeld niemand anders dan het M HKA kunstenaarsarchieven mag bijhouden? Voor de spreker zijn de netwerking en de diversiteit net te bewaken. Versnippering dus, maar wel gecoördineerd en niet gekannibaliseerd.

Hij informeert of de collectiebeherende instellingen van regionaal niveau een plaats zullen krijgen in het ontwerp van decreet over het culturele erfgoed – opnieuw nadat ze even bij de provincies ressorteerden – of in het ontwerp van regiodecreet. Voor de spreker primeert de samenhang in de sector, dus is hij voorstander van de eerste optie. Hij vraagt de minister of er een subsidie inzet voor de erfgoedbibliotheken.

Voorts is de conceptnota uiterst onduidelijk over de bovenbouw en de steunpunten, behoudens de paragraaf over reorganisatie. De voorbije tien jaar was er een relatieve wildgroei van organisaties op de tweede en de derde lijn die ondersteunende, wetenschappelijke of expertiseontwikkellende taken hadden. PACKED, de Vlaamse Kunstcollectie, Archiefbank Vlaanderen, CAHF of Lukas zijn daar voorbeelden van. Eigenlijk ontwikkelen ze heel wat, ook digitale systemen, zonder samenhang. Hun kennis moet behouden blijven, maar of hetzelfde geldt voor hun organisaties, wil hij in vraag stellen. Fusies en clustering zijn voor hem onontbeerlijk. Nu heeft precies iedereen zijn eigen kleine bovenbouw. Hij vraagt de minister klaarheid te scheppen, uiteraard met inbreng van de spelers, met als doel hun kennis beter in te zetten voor het werkveld. Het Kennisplatform is de plaats om kennis te ontwikkelen en te ontsluiten. Hij ziet versnippering op de tweede en derde lijn en gebrek aan handen op de werkvloer om de kennis te implementeren. De problemen met de digitalisering, de registratie en de ontsluiting van de collecties zijn daar tekenend voor. Dat de minister nieuwe rollen en dienstverlenende taken wil toekennen aan vooral instanties op landelijk niveau, is misschien een poging daaraan te remediëren. De spreker vraagt of deze analyse klopt. Volgens hem kan die werkwijze echter de versnippering nog doen toenemen. Een fundamentele kwestie is of de bestaande netwerken moeten worden afgebouwd. Wat de organisaties doen is zinvol, maar de vraag is of er niet veel winst kan worden geboekt als de back-office, de expertiseontwikkeling en de hand-on in het werkveld kunnen worden gedeeld. Daarbij komt nog dat

landelijke instellingen al dusdanig veel werk hebben dat ze allicht geen tijd hebben om andere diensten te verlenen, tenzij ze daar extra middelen voor krijgen. Er moeten clustering en fusies komen, in samenspraak met het veld.

Wat de convenants betreft, heeft Bart Caron de indruk dat de minister de takstelling van de erfgoedcellen wil beperken. Diensten aan lokale erfgoedorganisaties zijn belangrijk. Ze hebben een grote verdienste in het ontsluiten en het zichtbaar maken van cultureel erfgoed. Hij vraagt of het dit is wat de minister eigenlijk bedoelt met de participatieve versterking van de erfgoedsector. De erfgoedcellen zijn trouwens net opgericht om minder bekend erfgoed te ontdekken en veilig te stellen, zichtbaar te maken en het draagvlak ervoor te versterken. Dit rijmt met de uitbreiding door de minister van de functies van erfgoed. Wat gebeurt er met de blinde vlekken of de erfgoedconvenants die in de wachtkamer zitten? Veel inspanningen kost het niet om gebiedsdekkend te werken. Er zijn ideeën genoeg. Er is alleen geen geld voor.

Tijdens het sectormoment stelde de secretaris-generaal dat hij in de dynamische ruimte het primaat van de politiek wil versterken. Wat bedoelt hij daar volgens de minister mee in dit kader? Over procedures en advisering zal er allicht later nog gelegenheid genoeg zijn om te discussiëren.

Bij het hoofdstuk in de conceptnota over indemniteit slaakt de spreker een diepe zucht. De Vlaamse Gemeenschap wil de regeling niet invoeren omdat het de ESR-categorisering van de begroting belast, maar zadelt zo wel al haar musea met peperdure verzekeringen op die toch ook betaald worden met het geld van de Vlaamse Gemeenschap. Hij vraagt om oplossingen om de regeling in te voeren en niet om nieuwe experimenten waarbij het probleem gewoon wordt doorgeschoven.

Toerisme krijgt gedurende vijf jaar jaarlijks 15 miljoen euro voor de promotie van Vlaamse meesters, terwijl er voor het hele Erfgoeddecreet 43 miljoen euro per jaar is. Internationale promotie is een goede zaak, maar er is veel geld voor de kruiwagen en heel wat minder voor de inhoud. Toerisme Vlaanderen doet calls voor marketing maar ook voor infrastructuur. De spreker gaat ervan uit dat de minister bevoegd voor Cultuur inspraak zal hebben in de toekenning van de middelen. Het kan toch niet de bedoeling zijn dat het domein van het culturele erfgoed gekaapt wordt door Toerisme. Ook met evenementen is de spreker op zich blij, maar dat neemt niet weg dat de erfgoedsector op zich 15 miljoen euro extra per jaar regulier nodig heeft.

Dat Arts Flanders gecoacht wordt door het Kunstenpunt, zorgt voor enige ongerustheid in de erfgoedsector. Is het niet het moment om het internationale cultuurbeleid en de marketing daarvoor onder te brengen in een internationaal cultuurbureau naar Nederlands voorbeeld; interdisciplinair, slagkrachtig, met een eigen rechtspersoon en eventueel wat fondsgeld?

Hoewel er een politieke beslissing is genomen aangaande de provincies, betwijfelt het lid of die volledig zal worden uitgevoerd, misschien met uitzondering van de hervorming van de provincieraad en de deputatie. De provinciale instellingen en de door de provincies ondersteunde instellingen mogen er niet bekaaid vanaf komen. Het lid wijst er ook op dat de provincies de laatste drie jaar geld dat eigenlijk bestemd is voor Cultuur, ondergebracht hebben bij andere beleidsdomeinen als Toerisme. De nota legt sterk de nadruk op de collectiebeherende instellingen en vooral op de musea. Klopt die prioriteit? Zullen de financiële middelen dan in eerste instantie daarheen gaan? Op zich is hij het ermee eens, maar dat mag niet ten koste gaan van de andere deelsectoren. Hij vraagt de minister zich daar expliciet over uit te spreken.

De minister heeft de loftrompet gestoken over de ontwikkelingen in het immateriële culturele erfgoed, maar geeft het geen decretale verankering. De spreker pleit voor een duidelijke plaats in het ontwerp van decreet, uiteraard in samenhang met het roerende culturele erfgoed. Het is trouwens de sector die het meest aan de principes en innovatieve en participatieve doelen van de conceptnota beantwoordt. Het lid steunt de participatieve erfgoedwerking. Over de actuele maatschappelijke rol van erfgoed staan er heel wat mooie woorden in de conceptnota, die hij steunt. Alleen mag participatie niet louter geïnterpreteerd worden als publieksbereik. Het betekent evenzeer zoeken naar draagvlak en streven naar zichtbaarheid. Er mag gerust nog wat bijkomend onderzoek naar gebeuren, hoewel de Participatiesurvey ook al heel wat cijfers over erfgoed bevat.

Samenwerken met de federale culturele en wetenschappelijke instellingen is een goede intentie, maar de omschrijving in de conceptnota blijft vaag. De spreker stelt ook vragen bij de haalbaarheid ervan. Voorts steunt hij het infrastructuurtraject voor het M HKA. Dit museum verdraagt een betere en uitgebreidere infrastructuur, zeker om delen van de vaste collectie zichtbaar te maken.

De rol van de expertisenetwerken is niet uitdrukkelijk benoemd in de teksten. Zal de minister ze voortzetten? Hun functies zouden eigenlijk ook aan andere actoren kunnen worden toegewezen. Zo zou het beheer van het agrarische erfgoed evengoed aan een museum en niet langer aan het Centrum Agrarische Geschiedenis kunnen worden toevertrouwd. Hij vraagt de reactie van de minister op deze denkwijze.

7. Antwoorden van minister Sven Gatz

Een conceptnota heeft altijd het nadeel de grote lijnen te schetsen zonder concreter beleid te beschrijven, aldus minister *Sven Gatz*. Heel wat van de vragen van de commissieleden vallen binnen deze grijze zone. Daarbij komt nog dat de conceptnota breed is. Het voordeel is de transparante dialoog in de beleidsvoorbereiding. Het nadeel is dat het lijkt alsof alles al beslist is. Aan de voor- en nadelen van conceptnota's kan de minister echter niets veranderen.

Wat hij wel kan bieden in de volgende weken is een timing. De minister zal duidelijkheid geven over wat er wanneer op de plank ligt alsook een terugteltabel bieden vanaf 1 januari 2019, de datum van inwerkingtreding van de nieuwe beleidsperiode. Er is al een indicatieve tijdslijn, maar de nieuwe zal een en ander expliciteren. De minister heeft nog steeds de intentie om de Vlaamse Regering een ontwerp van decreet te laten goedkeuren voor het zomerreces. Het oude decreet mag dan nog niet versleten zijn, soms is een nieuw beter. De minister vraagt de parlementsleden om het als een evolutief gegeven te zien. Hij zet de timing liever wat strakker om niet te veel uit te lopen, wat niet betekent dat er misschien toch niet ergens vertraging kan optreden.

Het kabinet wil niet per se alles regelen op dezelfde manier als in het Kunstendecreet, maar dat is het eerste in een reeks fundamentele hervormingen. Wat de minister er in elk geval van wil overnemen in de logica van de andere decreten, is dat identiteitsfoto's van instellingen minder disciplinegericht en meer functie- en rolgericht moeten zijn. Dit betekent niet dat er geen ruimte is voor de eigenheid van de sector; de kunsten, het sociaal-culturele werk en het erfgoed zijn niet hetzelfde. De opbouw, de metafysica en de blauwdruk van het Kunstendecreet zijn echter wel bruikbaar. Het is een goede manier om al te sectorspecifieke decreten te vermijden. Dit betekent geen eenheidsworst, maar laat wel toe om parallellen te maken waar mogelijk. Hetzelfde geldt voor de driedeling van de basisinfrastructuur, het brede veld en de dynamische ruimte. De termen staan nog niet vast. Het was niet de bedoeling het Nederlandse model over te nemen.

In elk geval vormt een aantal grotere instellingen het geraamte van de beleidsvoering. Daarnaast zijn er middelgrote en kleine organisaties die zo complementair mogelijk moeten werken.

Het Vlaamse cultuurbeleid heeft altijd een evenwicht gezocht tussen een top-down en een bottom-upbenadering. Dit gemengde model heeft tot gevolg dat de vragen van de commissieleden soms beide richtingen uitgaan.

Voorts wijst hij erop dat een conceptnota niet aan een budgettair programma gebonden is. Daarvoor is het wachten op de begroting. Hij vraagt de parlementsleden er zich van bewust te zijn dat het geld niet uit de lucht valt en altijd elders moet worden gehaald. Soms zijn pleidooien voor meer geld net iets te gratuit. Hij herinnert zich de afspraak dat parlementsleden die meer geld voor iets vroegen, ook erbij moesten zeggen waar ze dat geld zouden halen. De minister heeft wel herhaaldelijk gezegd dat hij zijn engagementen voor bijkomende financiële ondersteuning zal hardmaken bij de begrotingsopmaak.

De minister is ervan overtuigd dat er op dit moment geen fundamentele ongerustheid is in de sector. Dat heeft hij ondervonden tijdens de toelichting op het sectormoment, waar hij de krachtlijnen van de conceptnota heeft herhaald. Wel zijn er heel wat vragen over de timing, de gang van zaken en de tijd voor dialoog. De gereserveerde constructieve houding als reactie op de conceptnota heerst nog steeds. Anders zou dat wel duidelijker blijken. Het participatief traject loopt nog steeds.

Er is een belangrijke beslissing genomen over de provincies in uitvoering van het regeerakkoord. Via de opcentiemen zullen met de bevoegdheden ook de middelen overkomen. Niet de volledige enveloppe van wat de provincies met de provinciale opcentiemen op de onroerende voorheffing kunnen heffen, wordt overgenomen, maar enkel de middelen die nodig zijn om de overgedragen bevoegdheden te kunnen betalen. Daarvoor zijn er twee objectieve parameters, met name de inventaris van de provinciale taken en de jaarrekeningen van de provincies. De minister benadrukt dat het bedrag wel degelijk betrekking heeft op het bedrag van de jaarrekeningen, dus het maximale bedrag. De gesprekken met de provincies zullen voortgezet en geïntensifieerd worden.

De minister zal de engagementen die de provincies in de beleidsdomeinen Cultuur en Jeugd hebben opgebouwd, overnemen. Het referentiejaar van de overname, de financiële massa, is gericht op 2014, wat een bepaalde marge geeft in positieve zin. Wat goed is, wordt dus overgenomen. Dit zal ook duidelijk vermeld worden in de timingtabel die de minister binnen afzienbare tijd zal leveren. Het is nog niet duidelijk of er vier aparte ontwerpen van decreet komen voor het regionale cultuurbeleid.

Omdat het zo lang geduurd heeft om te beslissen – wat in de politiek soms onvermijdelijk is – is het onmogelijk om alles af te ronden tegen 1 januari 2017. Het nadeel is dat het personeel nog een jaar onzekerheid te wachten staat. Het voordeel van een overgangsjaar is dat de overdracht op 1 januari 2018 gemakkelijker aan een regionaal ontwerp van decreet kan worden gekoppeld. De minister herhaalt dat hij in eerste instantie de gesubsidieerde initiatieven zoals ze zijn, zal overnemen. Daarna zal er worden gezocht naar coördinatie en stroomlijning over de provinciegrenzen heen.

Vlaanderen heeft een impulsbeleid om de inventarissen te versterken. Het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media en FARO zullen zich buigen over een waarderingsmethode, met algemene criteria maar ook met voldoende deelsector-specifieke waarderingsmechanismen. Het verwerven maakt ook het afstoten

nodig, ook al druist dat in tegen de menselijke neiging om alles bij te houden en bestaat het risico op inschattingfouten.

In de nieuwe beleidsperiode zijn er bepaalde zaken die dringender bijkomende financiële ondersteuning nodig hebben dan andere. De aankoopbudgetten maken daarvan deel uit. Het klinkt dan wel spectaculair dat de minister het aankoopbudget van het M HKA verdubbelt, maar 200.000 euro blijft nog altijd weinig. Hij zal nagaan hoeveel Vlaanderen in totaal veil heeft voor aankopen, of de budgetten kunnen worden samengebracht en hoe ze best bij voorrang worden aangewend. Instrumenten als de inventaris, het waarderingsmechanisme, het collectiebeheer en het collectieplatform kunnen daarbij dienstig zijn. Dat is mede een beslissing van het werkveld zelf. De minister zal met hen daarover overleggen. Het zou kunnen dat het op niets uitloopt, maar de aankoopbudgetten van de deelsectoren zijn zo bescheiden geworden dat die oefening toch minstens moet worden gemaakt.

Het zwaartepunt van het depotbeleid ligt momenteel bij de provincies. De minister zal dit dus kaderen in de hervorming van de provinciale taken. Sowieso zal er de komende jaren bijkomend moeten worden geïnvesteerd. Het is niet zo dat elke provincie een droomdepotbeleid heeft. Eens er een collectieplatform is en eens de regierol bij de Vlaamse Gemeenschap ligt met voldoende autonomie voor de deelsectoren, zal de minister bekijken hoe er best met de privésector samengewerkt wordt. Een pps of een stichting behoren tot de mogelijkheden. De minister kan niet beloven dat er een apart fonds zou worden opgericht. Hij begrijpt de redenen waarom Cathy Coudyser niet voor een samenwerking met de KBS is, maar de stichting heeft expertise en een fonds. Daarbij komt nog dat de KBS zich soepel opstelt in de samenwerking in een open model dat gericht is op delen. Zo kiezen ze er bijvoorbeeld voor om de zichtbaarheid van privaat verworven stukken te vergroten in welk museum dan ook. Het gaat niet op enkel met de privésector te willen samenwerken onder een bepaalde vlag. De minister kiest voor de pragmatiek.

Met een conceptnota, een ontwerp van decreet en een bijhorend budget, is het werk niet af. Er volgen ook uitvoeringsbesluiten. Een apart reglement voor immaterieel cultureel erfgoed lijkt hem goed, maar dat betekent niet dat het niet verankerd is in het ontwerp van decreet. Bepaalde spelers zullen ook via het ontwerp van decreet mee worden ondersteund. De minister geeft het indicatieve voorbeeld van tapis plein, de vzw die de kennisopbouw van erfgoedgemeenschappen begeleidt. Het is niet de plaats die het belang of de financiering bepaalt. De inhoud primeert.

Het immateriële culturele-erfgoedbeleid is de voorbije decennia toegenomen. Men moet een goed evenwicht vinden tussen het verlagen van een aantal administratieve drempels en het behoud van de betrokkenheid van onderuit. Het is niet zo dat een erfgoedgemeenschap gewoon een project indient en daarmee de bal in het kamp van de overheid ligt. Een erfgoedgemeenschap zoekt, met vallen en opstaan, met veel vrijwillige inzet en steun van kenniscentra als tapis plein, het Centrum Agrarische Geschiedenis en het Landelijk Expertisecentrum voor Cultuur van Alledag, naar manieren om het lokale erfgoed te borgen. Dit is de enige manier om de plaats van erfgoed in de brede samenleving levend te houden, anders is het alleen maar geschiedenis. De minister bekijkt hoe het reglement zich tegenover het ontwerp van decreet zal verhouden. Voor het overige wil hij op de ingeslagen weg verdergaan, zij het dat de link met het roerende erfgoed sterker en dieper kan.

Wat betreft het vrijwilligersbeleid, wil de minister nog wachten op de conclusies van de gecoördineerde nota van de minister-president en hemzelf.

Een ultraliberale aanpak van samenwerking zou de boel de boel laten. Daarvoor kiest de minister niet. Samenwerking ligt op het ene niveau al wat meer voor de hand dan op het andere. De administratie bekijkt of er nieuwe afspraken en eventueel fusies mogelijk zijn in de bovenbouw; de expertisecentra, de steunpunten, de sectorinstituten en de belangenbehartigers van de erfgoed- en andere sectoren. De secretaris-generaal verklapte de verwonderde minister al dat de administratie aan honderd organisaties kwam voor een enveloppe van 15 miljoen euro. Dit wijst erop dat krachtenbundeling allicht mogelijk is. Samenwerking moet, fusie kan.

In andere segmenten gelooft de minister eerder in netwerking en samenwerking. De kwestie is dan hoe samenwerking financieel te honoreren, waar met argusogen naar uitgekeken wordt in de nakende subsidiebeslissingen van het Kunstendecreet. Samenwerking moet nuttig zijn en organisaties naar een hoger niveau tillen. De minister waardeert dat er in de erfgoedsector, meer dan in andere sectoren, al samengewerkt wordt.

Bart Caron wijst op de verschillende mogelijke modellen van netwerkorganisaties tot instituten.

Minister *Sven Gatz* zal een fluïde model ontwikkelen, wat dan misschien de kritiek zal krijgen dat het niet genoeg het ene en niet genoeg het andere is, maar toch tot meer samenwerking zal leiden.

De intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, de erfgoedcellen en de convenants blijven bestaan. De minister wil wel nagaan, met hulp van de betrokkenen, of sommigen geen scherper profiel moeten krijgen. Moeten ze allemaal hetzelfde doen of werken ze beter complementair?

Over het programma van de Vlaamse meesters beslissen de ministers bevoegd voor Cultuur en Toerisme samen. De minister begrijpt dat *Bart Caron* cultuur niet ondergeschikt wil zien aan de Mammon. Als een uitgekende samenwerking echter een groter publiek bereikt, wordt ook de erfgoedsector daar beter van. Dat wringt niet, zolang het in goed nabuurschap gebeurt. Oude Vlaamse meesters zijn misschien niet de meest bekende ter wereld, toch trekken ze bezoekers aan. Het is de bedoeling een programma op poten te zetten zodat degenen die komen voor de oude meesters ook kennismaken met ander meesterschap in de kunsten, bijvoorbeeld *Luc Tuymans*, of in erfgoed, zoals de actuele heropleving van de ambachten in Bokrijk. Minister *Ben Weyts* had zijn budgetten evengoed in andere toeristische attracties kunnen investeren.

Bart Caron is blij voor de bezoekers en de sector. Het stoort hem echter dat er al tien jaar wordt geijverd voor meer middelen voor de culturele-erfgoedsector en dat er dan plots wel mogelijkheden zijn via de bevoegdheid Toerisme. Maar ook hij is voor het halen van middelen waar ze zitten.

Minister *Sven Gatz* is vooral voor een betere samenwerking tussen departementen en ministers.

Over de stockverzekering kan hij nog geen uitspraken doen zolang het onderzoek ernaar loopt. Hij zal nadien nagaan met de minister bevoegd voor Financiën en Begroting wat er mogelijk is. In de loop van dit jaar wil hij zeker duidelijkheid hebben of er deze regeerperiode een doorbraak komt voor de indenniteitsregeling.

Hoewel *Caroline Bastiaens* volgens de minister een goed betoog hield, vond hij de verwijzing naar afval wel ongelukkig. Hij heeft zich bij het sectoroverleg beperkt tot een inleiding en woonde de presentatie van de administratie niet bij. Hij is er

zeker van dat de administratie vragen bij de presentatie wil beantwoorden en verwarring zal wegwerken.

De minister wil de basis- of collectiebeherende instellingen meer armslag geven, omdat deze een belangrijke internationale rol spelen. Tegelijk vindt hij het nodig dat het belang van erfgoed tot in de basis van de samenleving doorsijpelt. Ook in andere beleidsdomeinen heeft hij ervoor geijverd grote spelers niet in hun ivoeren toren te laten, maar hun enthousiasme en kennis te laten delen, ook met bijvoorbeeld vrijwilligers. Hij is het dan ook volmondig eens met de tussenkomst van Sabine de Bethune over de inbreng van lokale erfgoedbibliotheek in de oorlogskrantendatabank.

Hij zal zijn boontjes niet enkel te week leggen bij de grote musea. Mastodonten zijn er echter in Vlaanderen niet. Misschien zal het nieuwe KMSKA wel een schaal hebben die de Europese top benadert, waarmee de minister niet gezegd heeft dat de andere musea niet tot de Europese top behoren. Als de musea hun backoffice, hun collectie en het beheer ervan samenvoegen, zijn ze een wereldspeler. Fuseren zou echter tegen de Vlaamse logica ingaan van een driehoek of ruit van grote steden en enkele centrumsteden die ook op cultureel vlak steeds meer van zich laten horen.

De expertise van de administratie versus de beoordelingscommissies zal nader worden bekeken bij het opstellen van de tijdlijn. Hoe breed de profielen van de beoordelaars moeten zijn, is ook een kwestie in het kader van het Kunsten-decreet. Dat de beoordeling in belangrijke mate door peers gebeurt, lijkt de minister evident.

De planning van de opening van het KMSKA zit op schema. Op vraag van de minister hebben de directeurs van het KMSKA en het M HKA een blauwdruk gemaakt voor samenwerking. Ze krijgen meer tijd voor de verdere uitwerking, maar de vooruitgang is al significant. De komende weken zal de minister meer duidelijkheid geven over hoe het M HKA meer armslag zal krijgen. Hij hoopt deze regeerperiode al te beginnen met een investeringsondersteuning en perspectief te bieden voor de jaren nadien. Dat het M HKA uit Antwerpen zou verhuizen, sluit de minister formeel uit. Mogelijks krijgt het wel een andere locatie in de stad. Het museum is nagegaan hoe zich te positioneren tegenover andere steden en musea. De renovatie is al een hele tijd geleden gepland. Nu wordt het tijd om mogelijkheden te bieden.

Op welke termijn het witboek Aanvullende Financiering uitgevoerd wordt, zal ook te lezen zijn in de tijdstrajecten voor het erfgoed- en het regionale cultuurbeleid. Hij zal in de komende weken meer details geven.

De term basisinfrastructuur kan naast musea ook gelden voor andere instellingen. Er zal altijd een afweging zijn welke instellingen tot welk niveau behoren.

Bart Caron vraagt opnieuw of de erfgoedbibliotheek als collectiebeherende instellingen ingedeeld en gesubsidieerd zullen worden.

Minister *Sven Gatz* belooft dit antwoord te bezorgen aan de commissie.

Caroline Bastiaens was soms scherp, niet om onrust te zaaien, maar om de bezorgdheden duidelijk te maken. Ze is blij dat de minister zijn ambities – die CD&V in grote mate deelt – herbevestigd heeft: complementariteit en evenwicht tussen bottom-up en top-down. Dat de samenwerking tussen het M HKA en het KMSKA positief evolueert, verheugt haar, hoewel ze uit een open brief anders afleidde. Dat het M HKA in Antwerpen blijft, zal ook niet onopgemerkt blijven. Hoewel ze wel inziet dat een rationalisatie van de bovenbouw nodig is, vraagt ze toch oog en ruimte voor de verschillende functies van de expertisecentra, de belangenbehartiger en de steunpunten.

Bart CARON,
voorzitter

Cathy COUDYSER
Yamila IDRISSE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CAHF	Contemporary Art Heritage Flanders
ESR	Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen
FARO	Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed
KBS	Koning Boudewijnstichting
KMSKA	Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen
M HKA	Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen
PACKED	Expertisecentrum Digitaal Erfgoed
pps	publiek-private samenwerking
VIAA	Vlaams Instituut voor Archivering